

Francia nagyhatalmi álmok

Szemlér Tamás

A francia külpolitikának hagyományosan alap tétele Franciaország nagyhatalmi státusza. Ez a státusz a bipoláris világrend időszakában két alappilléren, az ország nukleáris fegyverzetén, valamint az ENSZ Biztonsági Tanácsában betöltött állandó tagságán nyugodott. E nagyhatalmi attribútumokra támaszkodva elsősorban *Charles de Gaulle*, de utódai is olyan külpolitika folytatására törekedtek, amely valamiképpen kiemeli Franciaországot a népesség, terület, illetve gazdasági teljesítmény tekintetében vele egy súlycsoportban lévő országok közül. E törekvés jellegzetessége volt több esetben is valamiféle „különutas” megoldás, az átlagostól eltérő francia szerep keresése.

Visszatekintve az V. Köztársaság megalapítása óta eltelt négy és fél évtizedre megállapíthatjuk, hogy az ilyen irányú kísérletek összességében a legjobb esetben is felemás eredményekhez vezettek.

A hatvanas években a Szovjetunióval és az akkori keleti blokkal szemben dédelgetett francia álmok (az ideológiai különbségeken felülemelkedni képes, „az Atlanti-óceántól az Uralig terjedő Európa”) megvalósulása helyett a nyugatnémet keleti politika hozta meg a keletnyugati kapcsolatok élénkülését. Az önálló biztonságpolitikai szerep keresése nem bizo-

nyult sikeresnek, amit az is jelzett, hogy 1996-ban Franciaország három évtizedes távollét után visszatért a NATO katonai testületébe. Közben világpolitikai szerepe érezhetően csökkent, Franciaország az európai integráció vezető politikai hatalmaként próbálta meg (az integrációt „hatalmi multiplikátorként” felhasználva) növelni befolyását.

E törekvés sikereit külpolitikai téren alapvetően korlátozták – és mind a mai napig korlátozzák – az EU-tagországok között a kül- és biztonságpolitika kérdéseiben fennálló nézetkülönbségek. A 2003 tavaszán lezajlott iraki háború ismét rámutatott az európai integráció gyengeségére e területen, egyben újfent világossá tette, hogy a francia nagyhatalmi igények nem reálisak.

A kezdetben igen szilárdnak tűnő francia–német háborúellenes fronton márciusban már mutatkoztak repedések: Berlinben egyre többen ismerték fel, hogy Európa csak akkor játszhat jelentős szerepet a térség rendezésében, ha idejekorán aktív résztvevője e folyamatnak. Noha Németország nem vett részt az iraki háborúban, korábbi – jelentős részben a választásokkal összefüggő okokból elfoglalt – pozíciójából jelentősebb presztízsveszteség nélkül volt képes

visszavonulni. Franciaországnak ez nem sikerült.

Különösen látványossá teszi a francia álláspont bukását az Amerikai Egyesült Államok azon kezdeményezése, miszerint a NATO-ban a legfontosabb döntéseket a jövőben a szervezet Védelmi Tervező Tanácsa elé terjesztenék. Franciaország e testület munkájában 1966 óta nem vesz részt, így vagy azzal kell szembenéznie, hogy a NATO legfontosabb döntéseibe végső soron nem lesz beleszólása, vagy pedig el kell gondolkoznia azon, hogy visszatérjen-e ebbe a testületbe is, ami viszont egy több mint három és fél évtizede képviselt magatartás csődjének beismerését jelentené.

Az iraki válság okozta bonyodalmak tágabb értelemben véve is tovább szűkítették a francia nagyhatalmi álmok érvényesülésének lehetőségeit. A francia nagyhatalmi attribútumok közül az egyik – az önálló nukleáris arzenál – jelentősége a bipoláris világrend széthullásával a korábbiakhoz képest jócskán csökkent. A másik tényező – az ENSZ Biztonsági Tanácsában betöltött állandó tagság – súlya épp az iraki háború és a körülötte zajló diplomáciai események kapcsán válhat a korábbinál jóval kisebbé. Ez azt jelentheti, hogy a nagyhatalmi álmokat szövögető francia politikusok – elsősorban *Jacques Chirac* – lába alól a külpolitikában kicsúszhat a talaj.

A francia reakció igencsak hasonlatos a néhány évtizeddel ezelőtti példához: a Szovjetunió helyett a franciák ezúttal Kínában vélik felfedezni azt a különleges partnert, amellyel együttműködve Franciaország sajátos, ezáltal különösen fontos helyet foglalhat el a nemzetközi politikában. Legalábbis ezt sugalmazza a *Jean-Pierre Raffarin* miniszterelnök által vezetett francia delegáció kínai útja, amelyre 2003

áprilisának végén került sor. A SARS vírusa miatti pánikhangulat kellős közepén tett látogatás kivívta a kínai vendéglátók rokonszenvét, s jelentős üzleti sikert is hozott a franciáknak: a szektor válságos időszakában harminc nagy Airbus személyszállító repülőgép eladásáról sikerült megállapodniuk a feleknek.

Az azonban igencsak kérdéses, hogy lesz-e ebből hosszú távú, az Amerikai Egyesült Államokkal szemben ellensúlyt jelentő különleges kapcsolat. Kína vezetői nyilvánvalóan tisztában vannak a nemzetközi gazdasági és politikai erőviszonyokkal, ezért nem valószínű, hogy e kapcsolatot az USA-val szemben próbálnák meg kiépíteni. A franciák pedig a szovjet–francia különleges kapcsolat elhalásán túl emlékezhetnek arra is, hogy legszorosabb európai szövetségésük, az NSZK parlamentje csak az atlanti kötelékek fontosságát kiemelő preambulummal ratifikálta a két ország együttműködésének alapját jelentő Elysée-szerződést. E tapasztalatok alapján is az tűnik ma reálisnak, hogy a francia nagyhatalmi elképzelések egyelőre – sőt, egyre inkább – csak álmok maradnak.

* * * * *

Eddig megjelent számaink megtekinthetők és letölthetők a www.vki.hu weboldalról.